

מדד השלום אוקטובר 2014

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

מדד החודש עסק בנושא הבווער של הר הבית, במדיניות ישראל בשטחים, ביחסי ישראל ארה"ב ובהכרה של שוודיה במדינה פלסטינית.

- **יחס לתפילה יהודים על הר הבית** – הר הבית ותפילת יהודים עליו הפך בשנים האחרונות לנושא מרכזי בהגותם ובפעילותם של חוגים מתרחבים בציבור הישראלי-יהודי. לאחרונה גם הפכה שכיחה יותר התופעה של יהודים, ובכלל זה שרים וחברי כנסת, המנסים – חרף האיסורים החוקי וההלכתי – להתפלל בהר הבית. זאת בעידודם של מספר רבנים, שפרסמו פסיקות המתירות תפילה על ההר והדוחפים את המקבלים את סמכותם לעלות להתפלל במקום. היעד הסופי של פוסקים אלה ותלמידיהם היא להביא בסופו של דבר לשינוי במדיניות הממשלה האוסרת זאת בעיקר כדי למנוע חיכוך עם העולם המוסלמי. ממצאי הסקר מלמדים כי אמנם רוב **בציבור היהודי** (56%) תומך כיום בהמשך המדיניות האוסרת על יהודים להתפלל בהר הבית, אבל למעלה משליש (38.5%) סבורים שיש לבטל את האיסור גם אם השינוי יביא לשפיכות דמים. באותה רוח, קרוב למחצית (47%) תומכים בפסיקה של רוב הרבנים החרדים והדתיים-לאומיים לפיה תפילה של יהודים בהר הבית אסורה לפני בוא המשיח וחיידוש המקדש, אבל כרבע (26%) תומכים בפסיקה של אותם הרבנים המתירים ליהודים להתפלל בהר הבית גם כיום. פילוח לפי דתיות של המרואיינים העלה כי בקרב המסורתיים-הדתיים, הדתיים והמסורתיים הלא-דתיים נמצאו השיעורים הגבוהים ביותר התומכים בשינוי מדיניות הממשלה האוסרת על יהודים להתפלל על הר הבית (בהתאמה 49%, 46.5% ו-44%) ואילו בקרב החילונים והחרדים נמצאו השיעורים הנמוכים ביותר המצדדים בשינוי (34% ו-17%).

בהקשר זה שאלנו גם לגבי הפסיקה הרבנית האוסרת תפילה של יהודים על ההר. רוב עצום בקרב החרדים (96%) מתנגדים לשינוי הפסיקה הזו, לעומת 60% בקרב הדתיים. יש לציין כי בקרב החילונים שיעור גבוה מאוד (למעלה משליש) לא ענו על השאלה.

- **הערכת הסיכויים להסדר יהודי-מוסלמי לגבי התפילה על ההר** - פחות משליש מהישראלים-היהודים (31%) מאמינים שיש כיום סיכוי להגיע להסדר שיאפשר לבני שתי הדתות להתפלל במקום, שעה שהרוב חושבים שאין לכך סיכוי בין אם בגלל הצד המוסלמי (30%), בגלל הצד היהודי (4%), או בגלל שני הצדדים גם יחד (29%). התחזית ביחס לסיכוי להגיע להסדר כזה היא אופטימית יותר כאשר ממקמים זאת במסגרת הסכם שלום כולל. במצב כזה, שיעור המאמינים כי ניתן להגיע להסדר (45%) נמוך רק

במקצת משיעור מי שאינם מאמינים באפשרות כזאת (49%), בין אם בגלל הצד המוסלמי (26%), בגלל הצד היהודי (2%), או בגלל שני הצדדים (21%). כפי שאפשר לראות מנתונים אלה, בקרב המרואיינים היהודים שיעור התולים את העדר הסיכוי להגיע להסדר בצד המוסלמי גם במצב הנוכחי וגם במצב של שלום כולל, גבוה בהרבה מהשיעור התולה את ההסתברות הנמוכה להסדר בצד היהודי.

בקרב המשיבים הערבים יש גם כן רוב (64%) הסבורים כי אין כיום סיכוי להגיע להסדר בעניין תפילה של שני הצדדים על ההר. במצב של הסכם שלום כולל, עדיין רוב, אם כי קטן יותר (53%) סבורים שאין סיכוי להסדר. מעניין לראות כי שיעור המרואיינים הערבים התולים ביהודים את האשם לאי היכולת להגיע להסדר עולה על שיעורם של מי שתולים את האחריות במוסלמים (במצב כיום – בגלל היהודים – 21%, בגלל המוסלמים 9%) אבל כשמדובר במצב של הסכם שלום – האחריות מתהפכת (24% תולים את האחריות בצד המוסלמי ורק 10% בצד היהודי).

- **המניע לחידוש הבניה בשטחים** - לשאלה מה הייתה הסיבה העיקרית שבגללה החליט נתניהו לחדש את הבנייה בשטחים, השיבו כשני-שליש מהמרואיינים היהודים (64%) כי הוא עשה זאת כדי לחזק את מעמדו בקרב הימין וציבור המתנחלים. רק מיעוט קטן (22%) סבור שהחלטה נבעה מתוך אמונה אמיתית שחידוש הבנייה ישרת את האינטרסים הלאומיים של ישראל. פילוח התשובות לשאלה זו עם ההצבעה בבחירות לכנסת ב-2013 מראה שמצביעי הליכוד נחלקים כמעט שווה בשווה בין החושבים שהוא החליט על כך מתוך אמונה אמיתית (42%) לבין המעריכים כי מהלכו זה נועד לחזק את מעמדו בימין (38%). בקרב מצביעי כל שאר המפלגות, מימין ומשמאל, הכף נוטה בבירור לזכות הדעה כי נתניהו החליט על חידוש הבנייה בשטחים כדי לחזק את מעמדו במחנה הימין ולא מתוך אמונה אמיתית כי בכך הוא משרת את האינטרסים הלאומיים של ישראל. הוא הדין לגבי התפלגות הדעות בקרב המרואיינים הערבים.

- **החלטת יעלון למנוע מפלסטינים לנסועה באוטובוסים שבהם משתמשים מתנחלים** – בקרב המשיבים היהודים יש רוב ברור (56%) לתומכים בהחלטה של שר הבטחון יעלון לאסור על נסיעת פלסטינים באוטובוסים המשמשים את תושבי ההתנחלויות. בעניין זה נמצא הבדל עצום בין המשיבים לפי המיקום העצמי שלהם על הרצף המדיני בטחוני בין ימין לשמאל. בעוד שבקרב הימין רוב גדול (70%) תומכים בהחלטת יעלון, הרי שבמרכז כמחצית תומכים בכך (51%) ובשמאל מצדד בהחלטה זו רק מיעוט קטן (11%). בקרב המשיבים הערבים רוב ברור מתנגד להחלטה זו.

● **פיגועי הטרור:** בוויכוח המתנהל סביב ההגדרה של צבר פיגועי הטרור האחרונים, רוב גדול בציבור היהודי (58%) מאמץ את ההערכה שמדובר בפעולות יחידניות שנעשו ביוזמה מקומית. עם זאת, כשליש (32%) מקבלים את הדעה הנגדית שמדובר בראשיתה של אינתיפאדה מאורגנת. אשר לדרך הנכונה למנוע פיגועי טרור כאלה, למעלה ממחצית (52.5%) סבורים שיש לחדש את המשא ומתן על הסכם שלום ואילו כשליש בדעה שיש להשעות כל מגע מדיני על הסכם. 5% תומכים בהמשך המצב הקיים. כמעט כמחצית המרואיינים הערבים לא השיבו לשאלה זו. מבין מי שכן השיבו עלה במעט שיעור הסבורים כי מדובר ביוזמות מקומיות על שיעור מי שהעריכו שמדובר בתחילתה של אינתיפאדה שלישית. רוב עצום (81%) מהמרואיינים הערבים סבורים כי הדרך לטפל באירועי הטרור האחרונים היא לחדש את המשא ומתן המדיני לשלום.

● **יחסי ישראל וארצות הברית:** בחודש האחרון היו כמה וכמה אינדיקציות להתדרדרות במערכת היחסים בין ישראל לארה"ב. שאלנו שתי שאלות בעניין זה. האחת ברמה הממשלתית והשנייה ברמת הציבור הרחב. הממצאים מורים כי רוב מכריע (69%) בציבור היהודי מעריך את היחסים בין ממשלת ישראל לבין הממשל האמריקני בראשות הנשיא אובמה כגרועים מאד או די גרועים, ואילו 28% בלבד מגדירים יחסים אלה כטובים מאד או די טובים. לעומת זאת, כאשר מדובר ביחסים בין העם בישראל לעם האמריקאי, התפיסה הפוכה - 82% מגדירים את היחסים בין שני העמים טובים מאד או די טובים ורק מיעוט קטן (11%) חושבים שהיחסים גרועים מאד או די גרועים. הערכה זו מסבירה, כנראה, מדוע הציבור היהודי אינו מודאג ביותר מהמשך המשבר בין ממשלת ישראל והממשל האמריקאי, שכן הדעה הרווחת (72%) היא שהמשבר לא יתדרדר לנקודה בה ארה"ב לא תהיה יותר בעלת ברית קרובה של ישראל. אשר לאחריות למשבר היחסים בין שתי המדינות, הציבור היהודי בדעה שהאשמה נופלת יותר על הצד האמריקאי (47%) מאשר על הצד הישראלי (30%). 18% מטילים אחריות שווה על שני הצדדים.

הצלבה בין המיקום המדיני-בטחוני לבין חלוקת האשמה למשבר ביחסים מלמד שבקרב הימין רק 21% מאשימים את הצד הישראלי והרוב (68%) את הצד האמריקאי (8% מאשימים את שני הצדדים), שעה שבמרכז 35% מאשימים את ישראל, 27% את ארה"ב ו-31% את שני הצדדים, ובשמאל רוב גדול (67%) מאשים את ישראל, 11% את ארה"ב ו-16% את שני הצדדים.

שאלנו לגבי הערכת ההשלכות של קרע ביחסים והיה אם יתרחש. בציבור היהודי השיעור הגבוה ביותר לפי ממצאינו (47%) סבורים כי צמצום התמיכה האמריקנית יפגע קשות

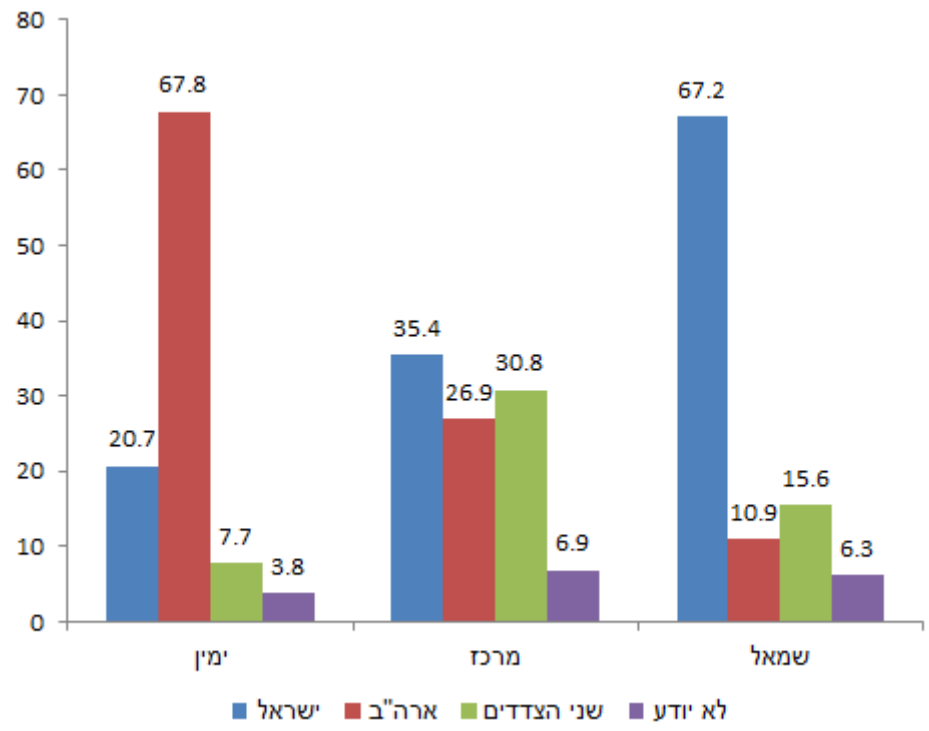
בביטחון הלאומי של ישראל. זאת לעומת 40% הסבורים כי צמצום התמיכה האמריקנית דווקא יגרום לישראל להסתמך על עצמה ויחזק את העצמאות שלה.

בקרב המרואיינים הערבים הרוב (50%) מגדירים את יחסי ממשלת ישראל וממשל אובמה טובים מאוד או די טובים ושיעור גבוה יותר (69%) מגדירים כך גם את יחסי העם האמריקני עם העם בישראל. רוב גדול (72%) סבורים כי הסיכויים להתדרדרות המשבר ביחסים עד לנקודה שבה ארה"ב תפסיק להיות בעלת ברית קרובה של ישראל הם נמוכים. באשר לאחריות למצב היחסים – התשובה השכיחה יותר (34%) היא כי ישראל אחרית יותר, 10% סבורים כי האמריקנים אחריים יותר ואילו 33% מטילים שווה למצב על שני הצדדים.

- **הכרת ממשלת שוודיה במדינה הפלסטינית:** נראה שהציבור היהודי מוטרד ברובו הגדול מההשלכות של הכרת ממשלת שוודיה במדינה הפלסטינית, למרות שאין הסכם שלום בין ישראל לפלסטינים. כך, 61% חושבים שאם מדינות נוספות ילכו בעקבות שוודיה, האינטרסים הלאומיים של ישראל ייפגעו. ניתוח הממצאים לפי המיקום המדיני-בטחוני של המרואיינים מראה שבכל שלושת המחנות – ימין, מרכז, ושמאל – יש רוב לדעה שהאינטרסים של ישראל ייפגעו, אם כי בשמאל הרוב מעט קטן יותר (53%) מאשר בימין (62%) ובמרכז (64%).

מדד השלום – 46.7 (מדגם יהודים – 41.1)

תרשים החודש: מי לדעתך אחראי יותר למשבר המתמשך ביחסים בין ממשלת ישראל בראשות נתניהו לממשל האמריקני בראשות הנשיא אובמה? (% יהודים, לפי מחנה פוליטי)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לסקרים של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 3-5 בנובמבר 2014, בקרב 603 מרואיינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. הסקר נערך בשפות עברית, ערבית ורוסית. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. עיבודים סטטיסטיים: יסמין אלקלעי.